

Näringsutskottets betänkande

1981/82: 43

**över proposition 1981/82: 116 om ändring i aktiefondslagen, m. m.,
jämte motioner**

Ärendet

I proposition 1981/82: 116 har regeringen föreslagit riksdagen att antaga inom ekonomidepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i aktiefondslagen (1974: 931),
2. lag om ändring i lagen om aktiesparfonder (1978: 428),
3. lag om ändring i fondkommissionslagen (1979: 748),
4. lag om ändring i lagen (1979: 749) om Stockholms fondbörs.

Med anledning av propositionen har väckts två motioner. Dessutom behandlar näringsutskottet i detta betänkande en motion från allmänna motionstiden. Motionerna redovisas i det följande (s. 5).

Finansutskottet har avgivit yttrande (FiU 1981/82: 5 y) i ärendet (*bilaga 3*, s. 18).

Propositionen

Propositionens *huvudsakliga innehåll* är följande.

I propositionen föreslås att aktiefonders och aktiesparfonders medel skall få placeras i aktier och andra slags värdepapper som ges ut av icke börsnoterade företag. Dock avses högst tio procent av resp. fonds tillgångar skola få placeras i sådana värdepapper. För att det skall bli lättare att bilda nya aktiesparfonder med anknytning till visst eller vissa icke börsnoterade företag föreslås att tioprocentstränsen skall kunna överskridas efter dispens av bankinspektionen. Vidare föreslås lagändringar för att underlätta handeln med icke börsnoterade värdepapper.

De nya bestämmelser som föreslås i propositionen är avsedda att ge de små och medelstora företagen ökade möjligheter att anskaffa riskvilligt kapital.

Lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till

lag om ändring i aktiefondslagen (1974: 931)

Härigenom föreskrivs att 19 och 21 §§ aktiefondslagen (1974: 931) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Medel som tillföres aktiefond skall så snart det anses lämpligt placeras i värdepapper, i den mån behov av likvida medel icke föreligger.

Fondbolag får till aktiefond förvärva endast följande slag av värdepapper, nämligen

1. svenska aktier, obligationer och andra värdepapper som noteras vid Stockholms fondbörs *eller på lista utgiven av sammanslutning av svenska fondkommissionärer,*

2. utländska aktier, obligationer och andra värdepapper, om förvärv av sådana får ske enligt fondbestämmelserna och värdepapperen är föremål för notering och handel vid fondbörs eller eljest under betryggande förhållanden,

3. aktier, obligationer och andra värdepapper som utbjudes till försäljning under sådana förhållanden att sannolika skäl finnes för antagande att de inom ett år från förvärvet kommer att inregistreras vid fondbörs *eller noteras på lista utgiven av sammanslutning av svenska fondkommissionärer,*

4. bevis om rätt att teckna eller erhålla aktier eller andra värdepapper som avses i 1–3,

5. skattkammarväxlar.

Har värdepapper som förvärvats enligt andra stycket 3 ej inregistrerats eller noterats inom ett år från förvärvet, skall de avyttras så snart det lämpligen kan ske.

Fondbolag får ej till aktiefond förvärva aktier i bolaget eller fondandel i fonden.

1. svenska aktier, obligationer och andra värdepapper som noteras vid Stockholms fondbörs,

3. aktier, obligationer och andra värdepapper som utbjudes till försäljning under sådana förhållanden att sannolika skäl finnes för antagande att de inom ett år från förvärvet kommer att inregistreras vid fondbörs,

4. *andra svenska aktier, obligationer, förlagsbevis, konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning,*

5. bevis om rätt att teckna eller erhålla aktier eller andra värdepapper som avses i 1–4,

6. skattkammarväxlar.

Har värdepapper som förvärvats enligt andra stycket 3 ej inregistrerats eller noterats inom ett år från förvärvet, skall de avyttras så snart det lämpligen kan ske, *om de inte vid något tillfälle under ettårsperioden kunnat inrymmas inom tioprocentsgränsen enligt sista stycket,*

Ett fondbolag får ej till fonden

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

mot vederlag förvärva värdepapper som avses i andra stycket 4 eller bevis om rätt att teckna eller erhålla sådana värdepapper i sådan omfattning att värdet av värdepapperen och bevisen genom förvärvet kommer att överstiga tio procent av fondens värde.

21 §

Fondbolag skall tillse att aktiefond får en med hänsyn till intresset av riskspridning lämplig sammansättning av värdepapper.

Fondbolaget får ej till fonden mot vederlag förvärva värdepapper med samme utfärdare i sådan omfattning att värdet av de värdepapper i fonden som utfärdats av denne genom förvärvet kommer att överstiga tio procent av fondens värde. Föreligger särskilda skäl, kan bankinspektionen medge att procenttalet överskrides.

Utan hinder av andra stycket får vid emission aktier, konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning förvärfas på grund av fondens tidigare aktieinnehav. Sådana aktier eller skuldebrev skall dock avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet, om värdepapperen ej vid något tillfälle under ettårsperioden kunnat inrymmas inom de gränser som avses i andra stycket. Om särskilda skäl föreligger, kan bankinspektionen medge uppskov med avyttringen.

Utan hinder av andra stycket *och 19 § sista stycket* får vid emission aktier, konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning förvärfas på grund av fondens tidigare aktieinnehav. Sådana aktier eller skuldebrev skall dock avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet, om värdepapperen ej vid något tillfälle under ettårsperioden kunnat inrymmas inom de gränser som *anges* i andra stycket *och 19 § sista stycket*. Om särskilda skäl föreligger, kan bankinspektionen medge uppskov med avyttringen.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2 Förslag till

lag om ändring i lagen (1978: 428) om aktiesparfonder

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1978: 428) om aktiesparfonder skall ha nedan angiven lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Till aktiesparfond får förvärvas endast värdepapper enligt 19 § aktiefondslagen (1974: 931) vilka är

1. aktier i svenskt aktiebolag,
2. sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av svenskt aktiebolag.

Om det lämpligen kan ske, skall förvärvas sådana aktier som utfärdas i samband med nyemission, eller konvertibla skuldebrev.

Bankinspektionen får medge att det i 19 § sista stycket aktiefondslagen angivna procenttalet överskrids.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3 Förslag till

lag om ändring i fondkommissionslagen (1979: 748)

Härigenom föreskrivs att 16 § fondkommissionslagen (1979: 748) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Fondkommissionsbolag får inneha värdepapper som anges i 15 § första stycket 4 till ett anskaffningsvärde som uppgår till högst *två* miljoner kronor eller som svarar mot *två* procent av den genomsnittliga årsomsättningen i bolagets kommissionshandel under de fem närmast föregående kalenderåren, dock högst *tio* miljoner kronor. I fråga om bolag som ej har varit verksamt under fem kalenderår skall den genomsnittliga årsomsättningen i stället avse den tid bolaget har varit verksamt.

Fondkommissionsbolag får inneha värdepapper som anges i 15 § första stycket 4 till ett anskaffningsvärde som uppgår till högst *fyra* miljoner kronor eller som svarar mot *fyra* procent av den genomsnittliga årsomsättningen i bolagets kommissionshandel under de fem närmast föregående kalenderåren, dock högst *tjugofem* miljoner kronor. I fråga om bolag som ej har varit verksamt under fem kalenderår skall den genomsnittliga årsomsättningen i stället avse den tid bolaget har varit verksamt.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Vid tillämpningen av första stycket skall ej medräknas innehav av sådan aktie eller andel som avses i 15 § andra och tredje styckena.

Om synnerliga skäl föreligger, kan bankinspektionen medge att fondkommissionsbolag får inneha värdepapper som avses i första stycket i större omfattning än som anges där.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985. Såvitt gäller hänvisningarna i 55 § lagen (1955: 183) om bankrörelse, 24 § lagen (1955: 416) om sparbanker och 32 § lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen, skall dock bestämmelsen tillämpas i sin nya lydelse fr. o. m. två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

4 Förslag till**lag om ändring i lagen (1979: 749) om Stockholms fondbörs**

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1979: 749) om Stockholms fondbörs skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Med fondbörsverksamhet förstås i denna lag att köp- och säljanbud beträffande fondpapper regelbundet sammanförs för handel och notering av kurs.

Med fondbörsverksamhet förstås i denna lag att köp- och säljanbud beträffande fondpapper regelbundet *vid offentligt upprop eller på liknande sätt* sammanförs för handel och notering av kurs.

Med fondpapper förstås i denna lag aktie, annat bevis om delaktighet i bolag, obligation, förlagsbevis och liknande skuldebrev avsett för allmän omsättning samt andel i aktiefond.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Motionerna

De motioner som har väckts med anledning av propositionen är

1981/82: 2196 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. avslår regeringens förslag om ändring i lagen om aktiesparfonder,
2. avslår regeringens förslag om ändring i fondkommissionslagen,
3. avslår regeringens förslag om ändring i lagen om Stockholms fondbörs,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs beträffande utökad handel med ej börsnoterade värdepapper.

1981/82: 2204 av Erik Hovhammar m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen

1. beslutar att spridningskravet avseende aktieposter vid introduktion på börsen sätts till 100 aktieposter,

2. beslutar att en särskild A: III-lista för dessa företag inrättas på Stockholms fondbörs,

3. beslutar att aktiesparfondernas rätt att placera kapital i det egna bolaget generellt utvidgas till att omfatta 25 % av fondkapitalet,

4. beslutar att den övre gränsen för innehav av värdepapper med en och samma utgivare analogt bör höjas till 25 % för aktiesparfonderna,

5. beslutar att bankinspektionen ges möjlighet att genom dispenser tillåta att ovan nämnda gränser höjs till 50 %,

6. [som sin mening] ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förenklade administrativa regler.

Den motion från allmänna motionstiden som behandlas här är

1981/82: 1048 av Olle Grahn (fp) och Rune Ångström (fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående vidgade placeringsmöjligheter för aktiefonder och aktiesparfonder.

Utskottet

Inledning

Många små och medelstora företag har svåra finansiella problem, som bl. a. ofta tar sig uttryck i att soliditeten ligger på en mycket låg nivå. Regeringens syfte med de förslag som läggs fram i proposition 1981/82: 116 är att mindre företag skall få ökade möjligheter att anskaffa riskvilligt kapital och sålunda förbättra sin soliditet. Förslagen bygger på betänkan- det (SOU 1981: 95) Tillväxtkapital, vilket utgör en delrapport från en särskild utredare som har fått i uppdrag att studera de små och medelstora företagens situation. Utredningen har kommit till på riksdagens begäran. De lagändringar som föreslås har alla att göra med köp och försäljning av icke börsnoterade värdepapper.

Innan propositionen lades fram har under allmänna motionstiden väckts en motion, 1981/82: 1048 (fp), som tar upp frågan om tillförsel av riskvilligt kapital till främst medelstora företag. Motionärerna önskar en framställ- ning av riksdagen till regeringen om att aktiefonder och aktiesparfonder bör få rätt att placera en mindre del av det förvaltade kapitalet i värdepap- per utgivna av icke börsnoterade företag. Detta syfte tillgodoses enligt regeringens förslag. Utskottet finner således att motionen inte ger anled- ning till någon åtgärd utan bör avslås av riksdagen.

Av de två motioner som har föranletts av propositionen tycks den ena, 1981/82: 2204 (m), i allt baseras på samma värderingar som propositionen. I

den andra av dessa motioner, 1981/82:2196 (s), finns också ett klart instämmande i önskemålet att de små och medelstora företagens kapitalförsörjning skall underlättas. Motionärerna framhåller emellertid att de åtgärder som föreslås i propositionen vänder sig till blott en mindre del av de 400 000 företag som brukar hänföras till kategorin små och medelstora företag. Dessa åtgärder får därför, menar de, ses som ett komplement till andra åtgärder. De löntagarfonder som har föreslagits från socialdemokratiskt håll skulle bli en betydligt större kapitalkälla för mindre företag med behov av riskvilligt kapital, säger motionärerna.

Handel med aktier och andra värdepapper i icke börsnoterade företag

En grundläggande förutsättning för att små och medelstora företags aktier etc. skall få ökad spridning på kapitalmarknaden är att det finns en effektivt fungerande handel med sådana värdepapper.

Frågan är då först i vilken utsträckning det är möjligt att tillåta börsintroduktion av små och medelstora företags aktier. De på fondbörsen inregistrerade bolagens aktier är f. n. fördelade på två listor med olika krav i fråga om kapital och antal ägare. De största företagen noteras på A:I-listan. För A:II-listan är minimikravet att aktierna skall vara fördelade på minst 400 olika ägare och att var och en av dessa skall ha minst en börspost. En sådan utgörs av aktier till värde av omkring ett halvt basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, f. n. alltså inemot 9000 kr.

Utredaren har föreslagit att en ny aktielista med beteckningen A:III-listan skall införas. Här skulle aktier som är fördelade på minst 100 börsposter kunna bli noterade. Vid remissbehandlingen har detta spridningskrav på flera håll, bl. a. av börsstyrelsen, bankinspektionen, Svenska bankföreningen och Svenska fondhandlareföreningen, bedömts vara otillräckligt. Regeringen har i anslutning till denna remisskritik kommit fram till att 200 börsposter är en rimlig gräns. Aktier med sådan spridning skulle kunna registreras på en särskild lista eller, om börsstyrelsen meddelar dispens, på A:II-listan. Föredragande statsrådet uttalar i propositionen att han förutsätter att börsstyrelsen, som inom i lag angivna ramar äger att fastställa inregistreringskraven, så snart som möjligt kommer att ta upp frågan om en jämkning av dessa krav.

Utredarens förslag om 100 börsposter som minimikrav för inregistrering på fondbörsen och om införande av en A:III-lista för mindre företag får stöd i motion 1981/82: 2204 (m). Som skäl för införande av en A:III-lista anger motionärerna bl. a. att man då får en naturlig kvalifikationsstege när det gäller börsintroduktion och att eventuella negativa effekter av dispensgivning kan undvikas.

Utskottet är i princip av samma uppfattning som motionärerna. Det ligger inom börsstyrelsens kompetensområde att fastställa de närmare

villkoren för börsintroduktion. Utskottet föreslår emellertid att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening att den nuvarande ordningen om möjligt bör ändras genom införande av en A: III-lista för vilken kravet på spridning av aktier inte bör vara högre än 100 börsposter. Regeringen bör därefter ta upp överläggningar med börsstyrelsen i denna sak.

För de fall då en börsintroduktion inte kommer i fråga förutsätts i propositionen att fondkommissionärerna skall svara för en ökad handel med oregistrerade papper. Utredaren har härvidlag föreslagit ett s. k. market maker-system, innebärande att en eller flera fondkommissionärer åtar sig att skapa och upprätthålla en marknad för handel med icke börsnoterade papper. En ordning av detta eller liknande slag rekommenderas i propositionen. Någon närmare reglering föreslås inte, utan formerna för handeln skall få utvecklas av fondkommissionärerna själva. Det framhålls emellertid att dessa är under bankinspektionens tillsyn och att handeln sålunda kommer att stå under offentlig kontroll.

Handeln i onoterade papper får, uttalas det vidare i propositionen, inte ske i former som gör att man inkräktar på börsmonopolet för Stockholms fondbörs. I propositionen föreslås ett tillägg i definitionen av fondbörsverksamhet i 1 § lagen (1979: 479) om Stockholms fondbörs. Enligt denna paragraf förstås med fondbörsverksamhet att köp- och säljanbud beträffande fondpapper regelbundet sammanförs för handel och notering av kurs. Genom tillägget markeras att sammanförandet sker vid offentliga upprop eller på liknande sätt. Den ökade handel med oregistrerade papper som fondkommissionärerna kan bedriva – i eller utanför börsens lokaler – enligt ett market maker-system eller på annat lämpligt sätt kommer då att klart falla utanför vad som betecknas såsom fondbörsverksamhet. Bankinspektionen bör vaka över formerna för denna handel och över dess omfattning, betonas det.

Genom en bestämmelse i fondkommissionslagen (1979: 748) har fondkommissionärerna fått en begränsad rätt att för egen räkning förvärva sådana värdepapper som de bedriver handel med. Ett fondkommissionsbolag får inneha sådana papper till ett anskaffningsvärde som uppgår till högst 2 milj. kr. eller som svarar mot högst två procent av bolagets genomsnittliga årsomsättning i kommissionshandel under de senaste fem åren, dock högst 10 milj. kr. De angivna ramarna föreslås nu utvidgas till resp. 4 milj. kr., fyra procent och 25 milj. kr.

Förslagen till ändringar i lagen om Stockholms fondbörs och i fondkommissionslagen avstyrks i motion 1981/82: 2196 (s). Motionärerna anför att varken propositionen eller den utredning som den är grundad på innehåller någon analys av i vad mån de framlagda förslagen kan öka de mindre företagens tillgång till riskvilligt kapital. Detta oaktat betecknar de syftet med den ökade handeln som vällovligt. En förutsättning för att en sådan handel skall godtas måste dock enligt motionärerna vara att de som placerar pengar i onoterade värdepapper får ett skydd likvärdigt med det som

normalt gäller vid köp av börsnoterade aktier. Skyddet skall sålunda hindra att aktieägare med stora aktieinnehav kan påverka kursen med hänsyn till sina egna intressen. Det måste också, menar motionärerna, förebyggas att de små företagen blir alltför beroende, t. ex. när det gäller kreditmöjligheter, av fondkommissionärer som har stora aktieinnehav i företaget. Regeringens förslag att man utan formella regler skall överlåta åt fondkommissionärerna att skapa former för handeln med icke börsnoterade papper kan för den skull inte accepteras, är motionärernas slutsats. De hänvisar till att en rad remissinstanser har ansett att frågan om ett regelsystem för denna handel bör utredas. Motionärerna vill att riksdagen i samband med att den avslår de båda nu berörda lagförslagen skall begära förslag till ett sådant regelsystem.

Utskottet finner den av regeringen föreslagna ordningen för handeln med icke börsnoterade värdepapper välmotiverad. Den möjliggör att man organiserar ett smidigt system utan tyngande detaljreglering. Samtidigt kommer samhället, genom att fondkommissionärerna står under bankinspektionens tillsyn, att ha full insyn i verksamheten och möjlighet att omedelbart ingripa om det skulle visa sig att denna i något avseende får en olämplig utformning. Sådana risker som motionärerna nämner, t. ex. oskälig kurspåverkan från aktieägare med stora aktieinnehav, kan förutsättas höra till de företeelser som tillsynsmyndigheten särskilt har ögonen på. Utskottet tillstyrker sålunda de föreslagna ändringarna i lagen om Stockholms fondbörs och i fondkommissionslagen. Härav följer att utskottet avstyrker yrkandet i motion 1981/82: 2196 (s) att riksdagen hos regeringen skall begära ytterligare utredning om former för en utökad handel med icke börsnoterade värdepapper.

Aktiefonders och aktiesparfonders placeringar i icke börsnoterade värdepapper

Regeringen vill att aktiefonderna och aktiesparfonderna, genom vilka ett betydande aktiesparande äger rum, skall kunna tillföra riskkapital även till små och medelstora företag. F. n. får dessa fonder göra placeringar huvudsakligen endast i sådana värdepapper som noteras på börsen eller kan beräknas inom kort bli noterade där. En kompletterande regel föreskriver i riskspridningens intresse att högst tio procent av en fonds totala värde får placeras i papper med samma utfärdare. Bankinspektionen får dock om det finns särskilda skäl medge undantag från denna regel.

Det föreslås i propositionen att aktiefonderna och aktiesparfonderna får rätt att placera högst 10 procent av sina tillgångar i värdepapper som inte är börsnoterade och inte heller väntas bli det inom ett år. När det gäller aktiesparfonder skall bankinspektionen få medge dispens från denna tio-procentsregel. Några tänkbara dispensfall nämns. Ett är då fondsparande bedrivs av anställda vid ett företag som utan att vara börsnoterat har

betydande storlek när det gäller antalet anställda, verksamhet och ekonomiska resurser. Ett annat fall är då flera mindre företag går samman i en gemensam aktiesparfond med viss inriktning på placering i dessa företags papper. Som en gräns för dispensrätten anges att det inte bör få förekomma att mer än en fjärdedel av fondkapitalet koncentreras till en eller ett par onoterade papper. När en aktiesparfond som har bildats främst för anställda vid mindre företag har fått sådan dispens som här nämnts skall också, om det finns särskilda skäl, få medges att den förut berörda tioprocentsgränsen för innehav av värdepapper med samme utgivare får överskridas.

Vad beträffar aktiefonderna har regeringens förslag inte föranlett något motionsyrkande. Utskottet tillstyrker att aktiefondslagen ändras på det sätt som anges i propositionen.

För aktiesparfondernas del yrkas i motion 1981/82: 2196 (s) att regeringens förslag skall avslås. Motionärerna hänvisar till den kritik som från socialdemokratiskt håll i andra sammanhang har framförts mot systemet med aktiesparfonder. Detta system är orimligt dyrt för staten på grund av den höga subventionsgraden, hävdar de. Det har inte visats att systemet med aktiesparfonder stimulerar till nysparande, tillägger motionärerna. De finner dessutom att systemet har oacceptabla fördelningspolitiska effekter.

I motsatt riktning går några yrkanden i motion 1981/82: 2204 (m). Här anföras att aktiesparfondernas rätt att placera kapital "i det egna icke börsnoterade bolaget" bör generellt utvidgas till att omfatta 25 procent av fondkapitalet. I yrkandet härom motsvaras de citerade orden av "i det egna bolaget"; kravet skulle i så fall även avse placering i ett börsnoterat bolag till vilket en aktiesparfond är anknuten. Utskottet utgår från att motionärernas syfte är det mera begränsade som anges i motiveringen. Analogt med det sagda bör, menar motionärerna vidare, ramen för innehav av värdepapper med samme utgivare för aktiesparfondernas del vidgas från tio procent till 25 procent. Dessutom föreslås bankinspektionen få möjlighet att genom dispenser vidga ramarna i de båda angivna fallen ända till 50 procent.

Utskottet delar den uppfattning beträffande aktiefondsparandet som kommer till uttryck i motion 1981/82: 2196 (s). Därför föreslår utskottet en sådan lydelse av 3 § lagen om aktiesparfonder att möjligheten till placering i icke börsnoterade papper utesluts för aktiesparfondernas del.

Förslaget i motion 1981/82: 2204 (m) om att ramen för en aktiesparfonds innehav av värdepapper med samme utgivare skall vidgas från tio procent till 25 procent hör nära samman med motionärernas önskemål beträffande utvidgade möjligheter till placering i icke börsnoterade företags papper. Vid det ställningstagande i övrigt som utskottet här föreslår synes det inte finnas skäl för bifall till det nämnda förslaget.

I motion 1981/82: 2204 (m) begärs ytterligare att regeringen skall överväga förenklade administrativa regler för aktiefonder och aktiesparfonder. Motionärerna syftar på de regler som gäller fondbolagens förvaltning av

aktiesparfonder anknutna till mindre företag, gränsen för fondbolagens aktiekapital, kravet på offentliga styrelseledamöter och fondbolagens skyldighet att anlita av bankinspektionen utsedda revisorer.

Utskottet finner inte skäl för någon framställning från riksdagen till regeringen i detta ämne och avstyrker följaktligen det nu berörda motionsyrkandet.

Utskottet hemställer

1. *beträffande viss framställning till regeringen*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 1048,
2. *beträffande villkor för börsintroduktion*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82: 2204 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. *beträffande handel med icke börsnoterade värdepapper*
att riksdagen
 - a) med bifall till proposition 1981/82: 116 moment 4 och med avslag på motion 1981/82: 2196 yrkande 3 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1979: 749) om Stockholms fondbörs,
 - b) med bifall till proposition 1981/82: 116 moment 3 och med avslag på motion 1981/82: 2196 yrkande 2 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i fondkommissionslagen (1979: 748),
 - c) avslår motion 1981/82: 2196 yrkande 4.
4. *beträffande aktiefonders och aktiesparfonders placeringar i icke börsnoterade värdepapper*
att riksdagen
 - a) med bifall till proposition 1981/82: 116 moment 1 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i aktiefondslagen (1974: 931),
 - b) med anledning av proposition 1981/82: 116 moment 2 motion 1981/82: 2196 yrkande 1 och med avslag på motion 1981/82: 2204 yrkandena 3—5 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1978: 428) om aktiesparfonder med ändrad lydelse av 3 § enligt *utskottets förslag* i det följande:

Regeringens förslag

Till aktiesparfond får förvärvas endast värdepapper enligt 19 § aktiefondslagen (1974: 931) vilka är

1. aktier i svenskt aktiebolag,
2. sådana konvertibla skulde-

Utskottets förslag

3 §

Till aktiesparfond får förvärvas endast värdepapper enligt 19 § *andra stycket 1 och 3* aktiefondslagen (1974: 931) vilka är

1. aktier i svenskt aktiebolag,
2. sådana konvertibla skulde-

brev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av svenskt aktiebolag.

brev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av svenskt aktiebolag.

Om det lämpligen kan ske, skall förvärvas sådana aktier, som utfärdas i samband med nyemission, eller konvertibla skuldebrev.

Bankinspektionen får medge att det i 19 § sista stycket aktiefondslagen angivna procenttalet överskrids.

5. *beträffande förenklade administrativa regler för aktiefonder och aktiesparfonder*

att riksdagen avslår motion 1981/82: 2204 yrkande 6.

Stockholm den 3 juni 1982

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Birgitta Hambræus (c), Bengt Sjönell (c), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Sivert Andersson (s), Birgitta Johansson (s) och Sture Thun (s).

Reservationer

1. Handel med icke börsnoterade värdepapper (mom. 3)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Sture Thun (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "börsnoterade värdepapper" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med motionärerna i att regeringens förslag i de hänseenden som här har berörts inte är godtagbara. Hänsynen till såväl aktieköparna som företagen kräver att samhället utformar regler för den utökade handeln med icke börsnoterade värdepapper. Ett av staten uppställt regelsystem bör skapas, och detta måste på ett betryggande sätt tillvarata både aktieköparnas och de mindre företagens intressen. Utskottet anser följaktligen att förslagen till ändringar i lagen om Stockholms fondbörs och i fondkommissionslagen bör avslås. Regeringen bör i stället så snart som möjligt återkomma med förslag till ett regelsystem som fyller de krav som utskottet har angivit.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. *beträffande handel med icke börsnoterade värdepapper*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1981/82: 2196 yrkande 3 avslår proposition 1981/82: 116 moment 4,

b) med bifall till motion 1981/82: 2196 yrkande 2 avslår proposition 1981/82: 116 moment 3,

c) med bifall till motion 1981/82: 2196 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Aktiefonders och aktiesparfonders placeringar i icke börsnoterade värdepapper (mom. 4)

Johan Olsson (c), Sven Andersson (fp), Birgitta Hambræus (c), Bengt Sjönell (c) och Hadar Cars (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "nämnda förslaget" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner de regler som regeringen har föreslagit väl motiverade och tillstyrker propositionen i denna del. De berörda yrkandena i motion 1981/82: 2204 (m) avstyrks följaktligen. Härmed utesluter utskottet inte att — som finansutskottet anför — ytterligare dispensmöjligheter kan övervägas när man har vunnit erfarenheter av den nya lagstiftningen.

Enligt den utformning som den föreslagna lagen om ändring i lagen om aktiesparfonder har fått skulle, som finansutskottet påpekar, möjligheten att placera i icke börsnoterade papper komma att stå öppen även för företagsanknutna aktiesparfonder, dvs. aktiesparfonder som får placera endast i aktier m. m. i det företag där de som tillskjuter kapital till fonden är anställda. En sådan möjlighet synes inte lämplig och torde inte heller vara avsedd av regeringen. Utskottet föreslår en ändring i 11 § lagen om aktiesparfonder som begränsar de företagsanknutna aktiesparfondernas placeringsmöjligheter till dem som finns f. n.

Finansutskottet berör, med hänvisning till aktuella ändringar i aktiebolagslagens regler om låneförbud (prop. 1981/82: 95, LU 1981: 82: 35), frågan om samstämmighet mellan de regler för utlåning till fondandelsägare som gäller beträffande företagsanknutna aktiesparfonder och de som gäller beträffande andra skattepremierade aktiesparfonder vilka, utan att formellt vara företagsanknutna, efter dispens i betydande grad koncentrerar sig på det egna företagets aktier. Näringsutskottet finner det önskvärt att regeringen, med beaktande av hur dispenspraxis utvecklas, håller denna fråga under observation och, om det visar sig motiverat, föreslår kompletterande lagstiftningsåtgärder.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande aktiefonders och aktiesparfonders placeringar i icke börsnoterade värdepapper*

att riksdagen

a) (= utskottet),

b) med anledning av proposition 1981/82: 116 moment 2 samt med avslag på motion 1981/82: 2196 yrkande 1 och motion 1981/82: 2204 yrkandena 3–5 antar förslag till lag om ändring i lagen (1978: 428) om aktiesparfonder enligt *alternativt förslag i bilaga 1*.

3. **Aktiefonders och aktiesparfonders placeringar i icke börsnoterade värdepapper (mom. 4)**

Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Karl Björzén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "nämnda förslaget" bort ha följande lydelse:

De förslag som i motion 1981/82: 2204 (m) läggs fram om vidgad ram för aktiesparfondernas placeringar i "det egna bolaget" och om ökad dispensmöjlighet härvidlag är enligt utskottets mening välmotiverade. Utskottet föreslår att aktiesparfondernas rätt att placera kapital i det egna bolaget, i de fall då detta inte är börsnoterat, generellt vidgas till att omfatta 25 % av fondkapitalet. Utskottet föreslår en utformning av förslaget till lag om ändring i lagen om aktiesparfonder i enlighet med vad nu har sagts. Dispensvägen bör den nämnda ramen kunna vidgas till högst 50 % av fondkapitalet. Nuvarande gräns för innehav av värdepapper med samme utfärdare bör däremot bibehållas.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka att aktiesparfonderna framgent bör kunna göra en väsentlig insats för de små och medelstora företagens kapitalförsörjning. Sparandet i aktiesparfonder har – delvis som en följd av de ändringar i reglerna som trädde i kraft den 1 januari 1981 – tilltagit kraftigt under de senaste två åren. Det totala inestående sparbeloppet i aktiesparfonder var vid 1980 års utgång 307 milj. kr. Ett år senare hade det stigit till 1 579 milj. kr. och den 30 april 1982 till 2 216 milj. kr. Tillväxten kommer också till uttryck i antalet sparare i aktiesparfonderna. Detta var 298 000 i november 1981. I mars 1982 hade det stigit till 475 000.

Enligt den utformning som den i propositionen föreslagna lagen om ändring i lagen om aktiesparfonder har fått skulle, som finansutskottet påpekar, möjligheten att placera i icke börsnoterade papper komma att stå öppen även för företagsanknutna aktiesparfonder, dvs. aktiesparfonder som får placera endast i aktier m. m. i det företag där de som tillskjuter kapital till fonden är anställda. En sådan möjlighet synes inte lämplig och torde inte heller vara avsedd av regeringen. Utskottet föreslår en ändring i

11 § lagen om aktiesparfonder som begränsar de företagsanknutna aktiesparfondernas placeringsmöjligheter till dem som finns f. n.

Finansutskottet berör — — — (= reservation 2, s. 13) — — — kompletterande lagstiftningsåtgärder.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande aktiefonders och aktiesparfonders placeringar i icke börsnoterade värdepapper*

att riksdagen

a) (= utskottet),

b) med anledning av proposition 1981/82: 116 moment 2, med bifall till motion 1981/82: 2204 yrkande 3 och yrkande 5 delvis samt med avslag på motion 1981/82: 2196 yrkande 1 och motion 1981/82: 2204 yrkande 4 och yrkande 5 delvis antar förslag till lag om ändring i lagen (1978:428) om aktiesparfonder enligt *alternativt förslag i bilaga 2*.

4. **Förenklade administrativa regler för aktiefonder och aktiesparfonder** (mom. 5)

Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Karl Björzén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "berörda motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med motionärerna och föreslår att riksdagen gör ett uttalande till regeringen om att de nu nämnda reglerna bör ses över med sikte på en förenkling.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande förenklade administrativa regler för aktiefonder och aktiesparfonder*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82: 2204 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Bilaga 1
(tillhör reservation 2)

Förslag till**lag om ändring i lagen (1978:428) om aktiesparfonder**

Härigenom föreskrivs att 3 och 11 §§ lagen (1978:428) om aktiesparfonder skall ha nedan angivna lydelse.

*Regeringens förslag**Alternativt förslag***3 §**

Till aktiesparfond får förvärfvas endast värdepapper enligt 19 § aktiefondslagen (1974:931) vilka är

1. aktier i svenskt aktiebolag.
2. sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av svenskt aktiebolag.

Om det lämpligen kan ske, skall förvärfvas sådana aktier, som utfärdats i samband med nyemission, eller konvertibla skuldebrev.

Bankinspektionen får medge att det i 19 § sista stycket aktiefondslagen angivna procenttalet överskrids.

11 §

Ett fondbolag får inte förvärva andra aktier till en företagsanknuten aktiesparfond än aktier i det aktiebolag, i vilket de som tillskjuter kapital till fonden är anställda eller – om bolaget ingår som moderbolag i en koncern – i vars dotterbolag de är anställda. Av andra värdepapper får till fonden förvärfvas endast sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av det bolag i vilket aktier får förvärfvas.

Ett fondbolag får inte förvärva andra aktier till en företagsanknuten aktiesparfond än aktier som avses i 19 § andra stycket 1 eller 3 aktiefondslagen (1974:931) och som har utfärdats av det aktiebolag, i vilket de som tillskjuter kapital till fonden är anställda eller – om bolaget ingår som moderbolag i en koncern – i vars dotterbolag de är anställda. Av andra värdepapper får till fonden förvärfvas endast sådana i samma punkter avsedda konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av det bolag i vilket aktier får förvärfvas.

Av fondens beteckning skall framgå vilket bolags aktier som får förvärfvas till fonden.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Bilaga 2
(tillhör reservation 3)

Förslag till

lag om ändring i lagen (1978: 428) om aktiesparfonder

Härigenom föreskrivs att 3 och 11 §§ lagen (1978: 428) om aktiesparfonder skall ha nedan angivna lydelse.

Regeringens förslag

Alternativt förslag

3 §

Till aktiesparfond får förvärvas endast värdepapper enligt 19 § aktiefondslagen (1974: 931) vilka är

1. aktier i svenskt aktiebolag,
2. sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av svenskt aktiebolag.

Om det lämpligen kan ske, skall förvärvas sådana aktier, som utfärdas i samband med nyemission, eller konvertibla skuldebrev.

Bankinspektionen får medge att det i 19 § sista stycket aktiefondslagen angivna procenttalet överskrids.

I stället för det i 19 § sista stycket aktiefondslagen angivna procenttalet gäller för aktiesparfond talet 25 procent. Bankinspektionen får medge att detta procenttal överskrids.

11 §

Ett fondbolag får inte förvärva andra aktier till en företagsanknuten aktiesparfond än aktier i det aktiebolag, i vilket de som tillskjuter kapital till fonden är anställda eller – om bolaget ingår som moderbolag i en koncern – i vars dotterbolag de är anställda. Av andra värdepapper får till fonden förvärvas endast sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av det bolag i vilket aktier får förvärvas.

Ett fondbolag får inte förvärva andra aktier till en företagsanknuten aktiesparfond än aktier som avses i 19 § andra stycket 1 eller 3 aktiefondslagen (1974: 931) och som har utfärdats av det aktiebolag, i vilket de som tillskjuter kapital till fonden är anställda eller – om bolaget ingår som moderbolag i en koncern – i vars dotterbolag de är anställda. Av andra värdepapper får till fonden förvärvas endast sådana i samma punkter avsedda konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av det bolag i vilket aktier får förvärvas.

Av fondens beteckning skall framgå vilket bolags aktier som får förvärvas till fonden.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Finansutskottets yttrande*Bilaga***1981/82:5 y****över proposition 1981/82:116 om ändring i aktiefondslagen (1974:931), m. m. jämte motioner***Till näringsutskottet*

Näringsutskottet har den 16 mars 1982 beslutat ge finansutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1981/82:116 om ändring i aktiefondslagen (1974:931) m. m. jämte de med anledning av propositionen väckta motionerna 1981/82:2196 av Ingvar Svanberg m. fl. (s) och 1981/82:2204 av Erik Hovhammar m. fl. (m).

Finansutskottet inskränker sitt yttrande till i huvudsak de delar av ärendet som avser aktiefonder och aktiesparfonder.

Vad gäller förslagen i propositionen i allmänhet syftar dessa till att ge de små och medelstora företagen ökade möjligheter att anskaffa riskvilligt kapital. Finansutskottet anser det angeläget att de företag, särskilt tillverkningsföretag, som är expansiva, i smidiga former kan öka sitt aktiekapital och därigenom få en stabil grund för sin expansion. Åtgärder av det slag som diskuteras i propositionen som syftar till att underlätta börsintroduktion av företag och handeln med icke börsnoterade företags aktier är därför välkomna.

I fråga om de förslag i propositionen som syftar till att möjliggöra placering av icke börsintroducerade företags aktier i aktiesparfonder vill utskottet hänvisa till de uppgifter och synpunkter på aktiefondsparandet som utskottet redovisat i yttrandet FiU 1981/82:4 y till skatteutskottet. Vad gäller de i propositionen framförda förslagen får utskottet anföra följande.

Enligt nuvarande regler kan aktiefond och aktiesparfond endast förvärva börsnoterade aktier. Huvudmotivet för detta är att en andel skall kunna säljas av innehavaren och därför måste kunna värderas. Om ingen egentlig marknad finns för vissa av de papper som ingår i fondkapitalet kan andelarna inte värderas tillfredsställande. Även en rad andra skäl har anförts som grund när förslag i samma riktning som de som nu föreligger tidigare har avvisats (se prop. 1980/81:45 s. 12).

Det är emellertid angeläget att även andra företag än de som är börsintroducerade kan få del av det tillskott till aktiemarknaden som sker över aktiesparandet. Mot bakgrund härav anser utskottet i likhet med departementschefen att invändningarna får vika, trots att vissa problem i fråga om värdering m. m. synes kvarstå. Problemen torde emellertid inte aktualiseras i någon större grad förrän det blir aktuellt att utbjuda andelarna i skattsparfonderna till försäljning. Till följd av spärreglerna kan detta ske först efter fem års innehav. Det finns sålunda god tid att förbättra nuvarande

marknadsfunktioner och att finna kompletterande värderingssystem. Utskottet tillstyrker med det anförda att aktiefonder och aktiesparfonder får placera viss andel av sina medel i icke börsnoterade aktier.

När det sedan gäller att fastställa hur stor denna andel bör få vara föreslås i propositionen andelen 10 %. I propositionen förutsätts denna gräns kunna överskridas genom dispenser. Någon övre gräns för hur långt dispensmöjligheten skall kunna sträcka sig anges inte, dock bör det enligt propositionen inte få förekomma att mer än en fjärdedel av fondkapitalet koncentreras till ett eller ett par onoterade papper.

Utskottet vill framhålla vikten av att riskspridning även i fortsättningen får vara ett bärande element i aktiefonder och aktiesparfonder. Utskottet tillstyrker därför att den övre gränsen för innehav av icke börsnoterade aktier sätts till 10 %. Förslaget i motion 2204 att gränsen bör fastställas till 25 % avstyrks sålunda. Genom att som föreslås i propositionen dispenser skall kunna ges för ett större innehav av icke börsnoterade aktier – upp till 25 % för ett eller ett par onoterade papper och en högre andel om fler papper inbegripes – synes motionens syften komma att kunna tillgodoses i den praktiska tillämpningen. När erfarenheter vunnits av den nya lagstiftningen bör ytterligare dispensmöjligheter kunna övervägas.

Utskottet vill i sammanhanget uppmärksamma näringsutskottet på de förslag till ändrade regler för aktiebolags möjlighet att lämna penninglån i syfte att förvärva aktier som föreslås i proposition 1981/82:95. Bl. a. undantas generellt från förbudet lån till innehavare av andelar i aktiefond eller aktiesparfond som inte är företagsanknuten. För företagsanknuten aktiesparfond avses striktare regler gälla. Det slag av skattepremierade aktiesparfonder som i proposition 116 föreslås kunna inrättas vid icke börsnoterade företag blir formellt sett icke företagsanknutna aktiesparfonder trots att de – genom dispens – kan i betydande utsträckning koncentrera innehavet till det egna företagets aktier. Därför bör enligt utskottets mening prövas om reglerna i nu redovisade hänseenden blir väl samstämda i de båda lagarna.

Slutligen bör uppmärksammas att den möjlighet som nu öppnas för aktiefond och aktiesparfond att förvärva aktier även i icke börsnoterade företag utan särskilt stadgande skulle komma att gälla även företagsanknutna aktiesparfonder.

Med det anförda tillstyrker finansutskottet från sina utgångspunkter propositionen i här berörda hänseenden och avstyrker yrkandet 1 i motion 2196.

Stockholm den 1 april 1982

På finansutskottets vägnar
BO SIEGBAHN

Närvarande: Rolf Rämgård (c), Arne Gadd (s), Bo Siegbahn (m), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Olle Wästberg i Stockholm (fp), Mona S:t Cyr (m), Torsten Karlsson (s), Hans Lindblad (fp), Karin Flodström (s), Margareta Gard (m) och Britta Hammarbacken (c).

Avvikande mening

Arne Gadd, Per-Axel Nilsson, Roland Sundgren, Christer Nilsson, Torsten Karlsson och Karin Flodström (alla s) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar med "I fråga" och på s. 2 slutar med "motion 2196" bort ha följande lydelse:

I fråga om de förslag i propositionen som syftar till att möjliggöra placering av icke börsintroducerade företags aktier i aktiesparfonder ställer sig utskottet däremot avvisande. Som framgår av den avvikande meningen i det yttrande som finansutskottet avgett till skatteutskottet rörande motioner om åtgärder för att stimulera sparandet (FiU 1981/82:4 y) är skattesparandet en för staten mycket dyr form för att främja sparandet samtidigt som det kan starkt ifrågasättas om systemet med skattesparande över huvud taget medför något nysparande. Skattesparandet bör enligt utskottets mening helt avvecklas. Följaktligen avstyrker utskottet också det förslag i propositionen som syftar till att möjliggöra placering av icke börsnoterade företags aktier i aktiesparfonder.